

HOMENATGE ALS PRESIDENTS DEL PARLAMENT DES DE LLUÍS COMPANYS

Palau del Parlament, 10 de setembre de 2010

La presentadora (veu en off)

Senyores i senyors, autoritats presents, benvinguts al primer acte de celebració de la diada nacional de Catalunya, acte commemoratiu del trentè aniversari del restabliment del Parlament de Catalunya i d'homenatge als qui des del molt honorable senyor Lluís Companys i Jover han estat elegits presidents del Parlament.

L'acte començarà d'aquí a pocs minuts. Per això us demanem que ocupeu els vostres seients i que apagueu els telèfons mòbils i altres dispositius electrònics.

Senyores i senyors, el president del Parlament de Catalunya i el president de la Generalitat de Catalunya.

Iniciem aquest acte amb la intervenció del senyor Joan B. Culla, historiador, que glossarà les figures dels qui han estat escollits presidents del Parlament des del molt honorable senyor Lluís Companys i Jover.

El Sr. Joan Baptista Culla (historiador)

Molt honorable president de la Generalitat, molt honorable president del Parlament, molt honorables presidents Barrera i Rigol, honorables diputats, autoritats, senyores i senyors, l'estatut d'autonomia de Catalunya del 1932, i més en particular l'article 44 de l'estatut interior de Catalunya, del maig del 1933, van convertir la presidència del Parlament en la segona magistratura política de la Catalunya autònoma, i no solament per raons protocol·làries. L'article esmentat preveia, en cas de dimissió, decés o incapacitat del president de la Generalitat, que fos el del Parlament qui exercís de forma interina la presidència de Catalunya, i això convertia el titular del càrrec, en paral·lel i analogia amb el que establia l'article 74 de la constitució de la república, en una mena de vicepresident tàcit o 'in pectore' de la Generalitat, condició encara més important si tenim en compte que en el moment de la seva ratificació parlamentària, el desembre del 1932, el president de la Generalitat, Francesc Macià, tenia setanta-tres anys.

Així les coses, responia a la lògica política del moment que en constituir-se el primer parlament català de l'època moderna, al final del 1932, l'abassegadora majoria d'Esquerra Republicana elegís per presidir la cambra aquell que ja era 'de facto', des del 19 de març

de 1931, el número dos del jove partit, només per darrere de Macià, és a dir, Lluís Companys.

Per dir-ho de manera col·loquial, a aquelles alçades Companys ja havia demostrat a bastament que era un polític tot terreny, disponible per a qualsevol responsabilitat que el partit li encomanés. Naturalment, encara no tenia la significació que els dramàtics esdeveniments dels vuit anys següents li van donar, però ja havia estat l'alcalde revolucionari de Barcelona durant les hores crucials del 14 d'abril, i després governador civil de la província, membre i vicepresident de la Diputació Provisional de la Generalitat i, des del juliol del 1931, diputat a les corts constituents i cap de la minoria catalana, a més de peça fonamental en la costeruda elaboració de l'estatut del 1932. Sens dubte, la seva elecció al capdavant del Parlament aquell desembre tenia quelcom de reconeixement dels serveis prestats i també alguna cosa, alguna cosa informal, per descomptat, d'investidura successòria.

En tot cas, el pas de Lluís Companys per la presidència d'aquesta casa va ser fundacional però efímer. Fent honor a aquella condició que abans subratllava de polític tot terreny, d'home per a tot, el juny del 1933 Companys acceptà disciplinadament el mandat del partit de ser ministre de marina en un govern de la república presidit per Manuel Azaña. I això el va obligar a dimitir de la presidència del Parlament. No pas de la condició de diputat, perquè aleshores el règim d'incompatibilitats era força menys rigorós que l'actual. És gràcies a conservar l'escó en aquest hemicle del parc de la Ciutadella que uns mesos després, a la mort de Macià, Companys va poder ser elegit president de la Generalitat i va emprendre el camí de servei, de representativitat col·lectiva i de sacrifici –conceptes tots tres que no exclouen ni els errors ni les febleses– que el va portar fins al fossar de Santa Eulàlia del castell de Montjuïc, d'aquí a unes setmanes farà setanta anys.

Així, doncs, el 20 de juny de 1933 la cambra va elegir com a nou president un altre pesant de la majoria d'Esquerra Republicana: Joan Casanovas i Maristany, que ja havia estat el vicepresident primer durant el semestre anterior.

Amb plena seguretat es pot dir que de tots els titulars del càrrec en virtut de la legalitat republicana Joan Casanovas fou el qui més el va exercir, durant més sessions, amb més intensitat i en circumstàncies parlamentàriament més complicades. I sempre, cito Joaquim de Camps i Arboix, "amb dignitat, autoritat i general beneplàcit". Ho va fer durant les turbulències polítiques dels darrers mesos de la presidència de Macià: l'escissió del grup de L'Opinió, la crisi dels escamots, etcètera. Va haver d'afrontar, com a màxim responsable del govern de la cambra, la retirada dels diputats de La Lliga el gener del 1934, el debat de la llei de contractes de conreu, els efectes de l'anul·lació d'aquesta llei per part del Tribunal de Garantías Constitucionales i les manifestacions de rabassaires

davant del palau del Parlament. I en darrer terme va haver d'afrontar els fets del 6 d'octubre de 1934, quan la lleialtat a Companys el va portar a la presó mentre aquesta casa esdevenia caserna provisional d'una bandera de La Legión, amb la cabra i tot.

Sis mesos de privació de llibertat i sis mesos més d'exili a França van ser el peatge pagat per Joan Casanovas abans de poder, el 29 de febrer de 1936, reunir de nou el Parlament i reprendre'n la presidència en un altre període de debats agitats, com per exemple aquell en què, el maig del 1936, es discutiren les responsabilitats dels fets d'octubre.

Poc temps després, i en un context en què la revolució i la guerra civil havien estovat encara més els formulismes jurídics, es donà la paradoxal situació que, sense deixar de ser president d'un parlament, ben cert que inactiu, Joan Casanovas exercí durant un parell de mesos com a conseller primer d'un efímer govern de la Generalitat que aviat es va veure arrossegat per la dinàmica revolucionària i per les divergències polítiques creixents entre els presidents Casanovas i Companys. Estic segur que Montesquieu li ho va perdonar.

No són aquests ni el lloc ni el moment d'entrar a analitzar el suposat complot separatista de la tardor del 1936, conegut com l'"afer Revertés" i en el qual hom va implicar Joan Casanovas fins al punt d'empènyer-lo a l'exili per tal d'evitar-li conseqüències més greus. En tot cas, i amb relació a la temàtica que ara ens ocupa, vull subratllar dues coses. Una, que fins i tot en aquelles circumstàncies extremes la condició de president de la cambra inspirava prou respecte com per protegir-lo i permetre-li sortir de Catalunya sa i estalvi al final del novembre del 1936 i tornar-hi sa i estalvi el juny del 1937. L'altra cosa a subratllar és que durant tot aquest període d'absència de Casanovas, de fet des del juliol del 1936, el Parlament de Catalunya no es va reunir ni una sola vegada.

Ho va fer el 18 d'agost de 1937, i en aquella sessió el president Casanovas hagué d'afrontar una mena de moció de censura presentada pel grup parlamentari del PSUC, que exigia la seva renúncia per complicitat en el presumpte complot de l'any anterior. La moció va ser rebutjada amb quaranta vots en contra i quatre a favor, i Casanovas va poder encara presidir alguna altra sessió de la cambra al final del 1937 i també al començament de l'any següent.

Tanmateix, les seves discrepàncies tàctiques i estratègiques amb la direcció d'Esquerra havien esdevingut insostenibles i el van portar, l'abril del 1938, a dimitir de la presidència del Parlament i abandonar el país.

No va ser fins l'1 d'octubre de 1938 que, durant la seva última reunió en territori català, el Parlament cobrí la vacant deixada per Casanovas i també les altres que s'havien produït a

la mesa. Manuel Serra i Moret resultà elegit vicepresident segon; Antoni Rovira i Virgili, vicepresident primer, i Josep Irla i Bosch, president.

L'endemà, Rovira i Virgili, en la seva condició d'articulista de premsa, ho glossava així: "El Parlament de Catalunya té un nou president. És Josep Irla, vell federal, català de bona soca, esquerrista de cor, home del poble, senzill i honest, intel·ligent i modest. La seva presència, austera com el seu caràcter, en el seient presidencial va ser saludada amb una forta ovació de simpatia i respecte."

L'interessat, contestant tres setmanes després un telegrama de felicitació del seu predecessor, Casanovas, li escrivia això: "El que lamento és que hagi hagut d'arribar el moment de cobrir aquest lloc, perquè eres tu, i ningú més que tu, qui haves de continuar ocupant-lo fins que acabés el mandat parlamentari." I conclouia: "Per la meva part, he de dir-te que seré l'home de sempre. A disposició dels diputats i amics i del doble ideal de Catalunya i república, sempre se'm trobarà prest a totes les contingències."

En només dos anys de mandat les contingències van ser moltes i extraordinàriament dramàtiques: el pas a l'exili, el 28 de gener de 1939, i els efectes de la desfeta francesa del juny del 1940, és a dir, el segrest i l'assassinat del president Companys, i com a conseqüència d'aquest crim l'elevació automàtica de Josep Irla a la presidència de la Generalitat. Tal com va recordar anys després Emili Granier Barrera, cito, "Irla acceptà la càrrega perillosa amb simplicitat. Venerable, modest, conseqüent, íntegre president Irla, vau estar a l'altura de la pàtria".

En virtut del mateix automatisme jurídic, aquell sinistre octubre del 1940, en una de les hores més negres per a Catalunya, per a Europa i per a la causa de la llibertat, Antoni Rovira i Virgili esdevenia president del Parlament de Catalunya a l'exili. Ho va ser durant nou anys, fins a la seva mort, el desembre del 1949.

I una impressió superficial podria fer creure que aquella presidència, desterrada, sense país per al qual legislar, sense haver pogut reunir la cambra ni una sola vegada, va ser una presidència estèril, eixorca. No és així. N'hi ha prou d'haver llegit, gràcies al treball modèlic de la bibliotecària Maria Capdevila, la voluminosa correspondència que Rovira va mantenir durant aquells nou anys, primer des de Montpeller, després des de Perpinyà, per adonar-se de fins a quin punt el veterà publicista i polític va interioritzar i practicar les obligacions del càrrec que ocupava, exercint d'home de diàleg i de concòrdia enmig de les disputes de l'exili, actuant com a moderador i pont entre partidismes i personalismes. I això —sobretot fins a la tardor del 1944, fins a l'alliberament de França per part dels exèrcits aliats— enmig d'unes condicions materials esgarrioses, passant literalment gana i fred, administrant fins al darrer franc mentre l'hivern del 1942 se li moria, gairebé d'inanició, l'esposa, Maria Comas Aixelà.

Desaparegut Rovira, les previsions de l'article 44 de l'estatut interior convertien el vicepresident segon elegit a Barcelona el 1938, és a dir, Manuel Serra i Moret, en nou president interí del Parlament de Catalunya. I, en efecte, aquest es va possessionar del càrrec, no cal dir que simbòlicament, el març del 1950.

Però la presidència de Serra i Moret va ser-li contestada ben aviat, sobretot per molts diputats d'Esquerra Republicana, i en particular pel secretari general d'aquest partit, Josep Tarradellas. El pretext jurídic d'aquesta oposició era que el febrer del 1949 Manuel Serra i Moret havia acceptat de ser ministre sense cartera en el govern de la república a l'exili presidit per Álvaro de Albornoz, cosa que a dreta llei l'obligava a dimitir de la vicepresidència de la cambra catalana. El motiu confessat per alguns portaveus d'Esquerra fou que els resultava inacceptable un president del Parlament que no pertanyés a la majoria, i encara menys, em permeto afegir, un que, després d'abandonar voluntàriament el PSUC a la fi de la guerra, s'havia quedat sense partit. Sobretot, però, la raó que empenyia Josep Tarradellas a rebutjar frontalment Serra i Moret com a titular del Parlament era la hipòtesi que en cas de renúncia o mort del president Irla, i en virtut de l'automatisme estatutari tantes vegades esmentat, esdevingués president de la Generalitat.

Així, doncs, Manuel Serra i Moret exercí durant quatre anys una presidència purament teòrica, sense cap capacitat d'actuació, no reconeguda ni pel gros dels diputats ni pel president de la Generalitat, però sense que els objectors poguessin proposar cap altre candidat més legítim, perquè la llista de vicepresidents elegits encara a Barcelona ja estava esgotada.

És d'aquest context que sorgeix la necessitat imperiosa de convocar per primera i única vegada en tot l'exili una reunió del Parlament, del ple del Parlament de Catalunya, amb un doble objectiu. D'una banda, davant la ja consumada dimissió de Josep Irla, calia investir president el seu delfí autopromocionat, Josep Tarradellas, bandejant Serra i Moret. Però també era necessari, amb vista a les contingències del futur, retornar la presidència del Parlament a mans de la majoria d'Esquerra Republicana. Com és ben sabut, aquests dos propòsits es van complir a Ciutat de Mèxic al començament de l'agost del 1954.

Pel que ens interessa ara, la representació del Parlament català, reunida a la capital asteca, elegí nou president de la cambra el diputat Ventura Gassol i Rovira, i vicepresident primer, Francesc Farreras i Duran. Però com que el poeta de les tombes flamejants declinà l'honor que se li feia, va ser a Farreras i Duran a qui correspongué mantenir encesa durant més d'un quart de segle la flama simbòlica del parlamentarisme català.

Ho va fer amb una extraordinària discreció, discreció afavorida pel seu caràcter, per la llunyana residència a Mèxic i també, diguem-ho de la manera més delicada possible,

perquè el president de la Generalitat, Josep Tarradellas, exercia la representació de la institucionalitat catalana d'una manera tan personal, tan absoluta, que no deixava espai per a ningú més.

En tot cas, Farreras i Duran visqué prou temps per veure a distància la fi de la dictadura, el restabliment de l'autonomia catalana i l'elecció, quaranta-vuit anys després del primer, d'un nou Parlament de Catalunya, al qual el 1980 va poder transmetre la legitimitat de què era dipositari, la legitimitat filla del vot dels catalans, encara no de les catalanes, el 20 de novembre de 1932.

Del 1980 ençà, en aquestes tres darreres dècades, el Parlament restaurat ha tingut una existència molt més estable i productiva, timonejat pels presidents Barrera, Coll i Alentorn, Xicoy, Reventós, Rigol i Benach.

A Heribert Barrera, i en certa forma també a Miquel Coll i Alentorn, els correspongué la posada en marxa, la resurrecció, tan funcional com reglamentària, d'una cambra paralitzada des de feia més de quaranta anys, i també la creació d'unes pràctiques, d'unes tradicions i d'uns usos parlamentaris que la curta i accidentada història dels anys trenta no havia permès d'establir.

Les dues legislatures del president Joaquim Xicoy van ser, segurament, d'estabilització i consolidació institucional.

Entre el 1995 i el 1999 Joan Reventós culminà des de la presidència del Parlament tota una vida de servei a Catalunya, cosa que es pot dir en els mateixos termes, exactes, del senyor Coll. Però Reventós ho va fer en un escenari de curiosa cohabitació política, convivint ell, socialista, amb un govern de signe contrari, sense que d'això se'n derivés cap disfunció ni cap conflicte de poders.

Amb Joan Rigol la presidència de la cambra i la minoria majoritària governant al país van tornar a coincidir en la mateixa sigla política, tot i que gosaria dir que el president Rigol no es va sentir mai, en l'exercici del càrrec, gens presoner de les etiquetes partidistes.

En fi, i des del 2003, al president Ernest Benach li ha correspost la direcció del Parlament en temps de governs de coalició, en temps d'elaborar un nou estatut, en temps de revolució tecnològica.

Per fortuna, tres dels darrers sis presidents d'aquesta casa són avui aquí i desgranaran a continuació els seus records o les seves reflexions sobre un trenteni que, per la seva proximitat cronològica, política i gairebé sentimental, encara es resisteix molt a una anàlisi històrica, freda, distant i reposada.

Per la meva banda, res més. Moltes gràcies per la seva atenció.

La presentadora

A continuació, té la paraula el molt honorable senyor Heribert Barrera i Costa, president del Parlament de Catalunya del 1980 al 1984.

El Sr. Heribert Barrera (president del Parlament del 1980 al 1984)

Molt honorables senyors president de la Generalitat i president del Parlament, molt honorable senyor Rigol, senyors diputats, autoritats i amics tots, ja preveia, venint cap aquí, que el parlament d'en Joan Baptista Culla havia d'evocar en mi un sentiment de nostàlgia. I, en efecte, no m'he equivocat. Nostàlgia per tots els meus antecessors i successors en el càrrec que ens han deixat ja per sempre; nostàlgia també pels temps passats, encara que evidentment no puguem pas dir que fossin gaire millors que els presents.

Seria absurd que ara jo intentés repetir res del que molt bé, amb la seva precisió i rigor habituals, ha dit ja en Joan Baptista Culla. Permetin-me que, ja que ell ha evocat els presidents, jo evoqui les legislatures. No precisament totes les nou que ja té el nostre Parlament, això seria massa llarg, però aquelles a les quals em sento sentimentalment més lligat, i primer de tot, evidentment, la del 1932, legislatura singular com cap més, perquè representava la posada en marxa d'un nou sistema de govern a Catalunya: l'autonomia. Singular també per les circumstàncies en què es va desenvolupar: un conflicte amb el Tribunal de Garanties Constitucionals, com ha recordat en Culla, i sobretot la guerra civil i el llarguíssim exili.

Per això, aquesta legislatura, encara que de fet va tenir un temps de funcionament regular molt reduït, ha estat la més llarga simbòlicament, fins al punt que podem dir que simbòlicament ha durat quaranta-vuit anys, i per això en aquesta llista dels expresidents els sis primers noms corresponen a la legislatura elegida el 1932.

No únicament per això fou singular. Evidentment, en pocs casos podríem parlar d'un parlament del qual la majoria dels diputats van morir a l'exili, van ser empresonats per Franco, com Joan Comorera, van morir lluitant al carrer el 19 de juliol, com Amadeu Colldeforns, o van ser afusellats per Franco, com el president Companys i també el malauradament molt oblidat diputat Fàbrega, de Palamós.

Per a mi aquella legislatura és també molt singular. Va ser la primera vegada que de la mà del meu pare, que era diputat, vaig entrar en aquesta casa. Tenia quinze anys. I l'emoció d'aquell dia, de veure una Catalunya renaixent que semblava encaminada cap a futurs de llibertat indiscutibles, aquella emoció, no l'he oblidada mai més.

Després, com és natural, la legislatura que a mi sí que m'afecta és la que vaig tenir l'honor de presidir, en què es va reprendre l'autonomia amb un nou estatut i que, com ha recordat en Joan Baptista Culla, va significar la posada en marxa d'un model de parlament del qual jo crec sincerament que els catalans d'avui podem sentir-nos orgullosos, perquè aquesta cambra, amb poques competències, amb poc poder real, tanmateix ha estat sempre sentida pel poble català d'aquests darrers decennis com la seva autèntica representació.

Jo crec que les noves legislatures del Parlament des del 1932 fins ara ens poden oferir una lliçó: ja fa més de cent anys que va començar una lluita política per les llibertats de Catalunya.

Durant prop de vint anys Francesc Cambó va defensar Catalunya amb energia i amb intel·ligència a les corts de la monarquia. Va obtenir ben poca cosa: la millorada Mancomunitat que el dictador Primo de Rivera va esbandir amb un cop de ploma.

Després, en el moment de la república, el 1931, vam tenir unes grans esperances. Es va posar en marxa un nou model de govern: el model de l'autonomia. L'intent federalista va fracassar, perquè, encara que llavors hi havia un partit federal a Espanya –desaparegut, naturalment–, els federals eren, aleshores com ara, de fet gairebé inexistents. Tanmateix, encara que la constitució fos lluny del que Catalunya hauria desitjat, encara que l'estatut aprovat el 1932 estigués rebaixat respecte al sostre que la constitució permetia, la cambra del 1932 es va engegar amb una gran il·lusió, una gran il·lusió perquè pensàvem que en aquella nova etapa començàvem una nova història. Malauradament, la il·lusió va durar poc. En Joan Baptista Culla ha recordat els fets del 1934, que van portar a la suspensió del Parlament, i la seva represa, al final del febrer del 1936, va, de fet, durar ben poc. La república va ser, doncs, una nova ocasió per adonar-se de la dificultat de trobar una fórmula acceptable per a tots de convivència entre el poble espanyol i el poble català.

I després van venir els horrors de la guerra civil i els quaranta anys del franquisme, horrors de la guerra civil que van portar, per exemple, a l'assassinat per incontrolats d'un dels diputats d'aquesta casa: Joan Rovira i Roure, de la minoria de La Lliga.

I, reprenent el fil del que deia, aquestes vuit legislatures que s'han succeït aquests darrers trenta anys han estat una demostració clara, també, de les dificultats a què abans he fet al·lusió.

Entre la legislatura del 1932 i la situació actual, com tancant un cercle, hi ha un mateix conflicte davant del Tribunal Constitucional, que aleshores es deia Tribunal de Garanties Constitucionals. Ha quedat ben clar –em penso que ja va quedar clar aleshores, però sobretot ben clar ara– que no es pot esperar res més d'un tribunal que jutjant afers d'aquesta mena és a la vegada jutge i part.

I jo crec que no es pot esperar res més de la constitució del 1978. Després dels anys de franquisme va haver-hi també, a partir de les eleccions del 1977, uns moments d'il·lusió a Catalunya i a tot Espanya. Però aquella il·lusió tampoc va durar gaire. El text de la constitució era previsible que seria un ofec per a Catalunya i que ens portaria molts problemes. La gairebé totalitat dels polítics catalans no ho van veure així. Però sí que ho va veure així el meu partit, Esquerra Republicana, i jo, el seu diputat a les Corts, i Rossend Audet, el seu senador, no vam votar la constitució. I em penso que el 2010 la justesa del judici que aquell text es mereixia ha quedat ben clara.

És un fet que aquesta sentència del Tribunal Constitucional, que tant lamentem, no la podem considerar com una decisió arbitrària d'uns quants magistrats que actuen de manera irresponsable. No. Allò té l'arrel en la constitució. N'han fet una lectura esbiaixada, però una lectura perfectament plausible. Amb aquesta constitució no podem anar enlloc, des del punt de vista català. I, desgraciadament, aquesta constitució és irreformable. Els legisladors del 1978 van prendre cura d'introduir uns requisits per a qualsevol reforma del text constitucional que de fet fan la reforma absolutament impracticable quan es tracta de canviar coses importants, i res més important per al futur de l'estat espanyol que les relacions entre Catalunya i Espanya. Per tant, ens trobem, evidentment, en un atzucac. Esperem que en trobem el camí de sortida.

El president Montilla ha dit aquests dies que les eleccions del 28 de novembre seran molt importants i que afectaran segurament la vida de tota una generació. És possible. És difícil de saber. Mai no s'encerta del tot qualsevol profecia d'aquest tipus. Però el que sí que és segur és que el Parlament que hem d'elegir tindrà una gran responsabilitat. Per això jo faig vots perquè aquesta vegada la participació sigui com més alta millor, perquè els ciutadans de Catalunya s'involucrin i vulguin ser de debò actors i no simples espectadors del període que ara començarà. I tant de bo que la nova legislatura trobi o iniciï un camí de sortida per a aquests problemes a què he intentat fer al·lusió. Tant de bo que sigui així.

Gràcies.

La presentadora

Escoltem tot seguit el molt honorable senyor Joan Rigol i Roig, president del Parlament de Catalunya del 1999 al 2003.

El Sr. Joan Rigol (president del Parlament del 1999 al 2003)

Molt honorable president de la Generalitat, molt honorable president del Parlament, molt honorable president Pasqual Maragall, molt honorable president Barrera, honorables consellers, il·lustres diputades i diputats, senyores i senyores, jo sóc l'últim de la fila —ara

com ara, lògicament—, i, per tant, he escoltat amb una gran atenció tot el que s'ha dit de la nostra història.

Hem tingut uns presidents del Parlament en situacions molt i molt difícils. Nosaltres hem viscut una història no pas plàcida, el nostre poble. L'hem viscuda amb molta i molta conflictivitat, amb un president, el primer, afusellat, els altres a l'exili, amb penúria, com explicava en Joan Baptista Culla. I després ha vingut aquesta època de democràcia.

Permetin-me que jo vulgui ser només el testimoni d'un president que té un peu a la història, lògicament —sóc un expresident—, però que encara té un peu també en el present, i que els expliqui com he viscut jo per dintre la presidència d'aquesta institució.

Lògicament, ser president del Parlament vol dir fer i acomplir tot el que marca l'estatut sobre el president i el que també determina el reglament de la nostra casa, del Parlament de Catalunya. Però tots els polítics que som aquí tenim l'experiència personal que el que passa al nostre poble ho vivim en el nostre interior com si fos una cosa també pròpia, nostra. És la grandesa de la política. Quan dediques la teva vida a la política, et sents vinculat al teu poble, i quan al teu poble li passa alguna cosa tu la vius amb una gran intensitat.

Permetin-me que els digui que jo m'he sentit, com suposo que també tots els meus antecessors, president no solament d'aquesta institució, sinó de tots i de cada un dels cent trenta-quatre diputats que hi havia a les sessions plenàries que jo contemplava. Ser president de cent trenta-quatre diputats vol dir allò que també esmentava en Joan Baptista Culla: intentar que el teu càrrec ressalti molt l'aspecte institucional d'aquesta casa. Jo m'he sentit això, i els he de dir que després d'haver estat president d'aquí, arreu, allà on em trobo, continuo en el meu interior pensant sempre a mantenir la dignitat que dóna haver estat president d'aquesta casa. Ho intento.

I deixin-me entrar en el sentit institucional d'aquesta casa, perquè penso que és una de les coses més actuals. Aquest acte mateix és un acte institucional. Recordem els expresidents del Parlament, però en el fons recordem la institució del Parlament.

Deixin-me dir que els actes institucionals no són simplement un recordatori de tot el que ha passat, que els actes institucionals no són un motiu de pura retòrica, sinó que ens comprometen a tots. La institució del Parlament compromet a tots i cada un dels nostres diputats. En quin sentit? El poble de Catalunya atribueix al Parlament de Catalunya l'exercici de la democràcia. Ni més ni menys que això. És evident que el Parlament no té el monopoli de la democràcia, perquè la democràcia penetra en tots els àmbits de la societat, en tots, però la visualització institucional de la democràcia rau en el Parlament de Catalunya.

I les institucions polítiques, cap –el Parlament, la Generalitat, els ajuntaments, etcètera–, no són del partit que guanya les eleccions. Les institucions són del poble. I els partits que guanyen les eleccions tenen el mandat i tenen la delegació del poble, uns per exercir la responsabilitat de govern, i altres per controlar-la. I han de complir aquestes funcions sempre en el sentit propi de les institucions. Dic això perquè tots els ciutadans de Catalunya, quan miren el Parlament, tenen el dret de veure-hi reflectides les virtuts democràtiques del nostre poble amb l'exercici de la política. I això és així. I aquesta és una de les grans responsabilitats que nosaltres tenim.

Democràcia vol dir pluralisme, pluralisme d'una societat oberta com la nostra, on cadascú pensa com pensa –i és legítim que tothom pensi com li sembli– i on tothom ha de ser respectat en la seva manera de pensar i en la seva manera d'actuar. Això és democràcia. Però el pluralisme no pot convertir-se només en un món endogàmic dels interessos dels grups que exerceixen aquest sentit democràtic aquí dintre. L'endogàmia política vol dir que prima per sobre de tot el legítim accés al poder. I això també és democràcia, lògicament. Per tant, la democràcia exigeix debat, exigeix confrontació, exigeix aquesta lluita entre partits. Però l'última paraula no és aquesta. L'última paraula de la democràcia és la convivència i els valors convivencials de tots plegats.

Jo sempre recordaré el que em va dir una mestra que intentava ensenyar als seus alumnes actituds de civisme. Es referia al Congrés de Diputats. Em va dir: “Quan veuen allò per la televisió tota la feina que jo faig es desfà.” Nosaltres tenim l'obligació de confrontar i de debatre, que per això hi som, aquí, però també tenim l'obligació de fer-ho amb les virtuts democràtiques en què volem que el nostre poble es reflecteixi.

I resulta que si només anem per la via de l'adquisició del poder, pel camí podem perdre la credibilitat moral. I hem de recordar que els reptes que té el nostre país els guanyarà el qui tingui credibilitat moral, el qui sigui capaç d'exigir esforços i sacrificis a la societat i sàpiga tocar el cor de la gent per fer un pas endavant. Aquest és, en el fons, el sentit del poder; aquesta credibilitat moral. I aquesta credibilitat moral, al meu entendre, es mantindrà en la mesura que tots ens acceptem com som i sapiguem que uns representem un tros de país però que els altres també representen un tros del meu poble. I aquest respecte és fonamental perquè la gent entengui els debats que fem en el nostre món polític.

Estem en una gran crisi econòmica. Estem també en un moment d'un cert distanciament de la gent envers el món polític; de “desafecció”, que en diuen. Només anirem mantenint el nostre poble i sortirem de la crisi si els polítics es posen al davant. Nosaltres sortirem de la crisi només si els polítics es posen al davant, perquè són els representants del bé comú, i és des d'aquí que tenen la visió integral del nostre poble. I, per tant, el sentit institucional és, ho repeteixo, confrontar i debatre, però també és saber que de la sortida dels

Ernest Benach i Pascual
President

problemes que avui tenim ningú no en té el monopoli i que ens necessitem tots els uns als altres per sortir-ne.

Permetin-me que els digui que en el període de la meva presidència vaig intentar viure aquest sentit institucional, perquè el que vertebrava un país no són els partits, que són imprescindibles, i en aquests moments encara més, perquè estem en un procés electoral en què cada partit ha de poder definir el que ell creu i ha de poder també criticar el que pensa l'altre. Estem en aquest moment. Però no és el moment definitiu, i una campanya electoral no dura tota la vida. Una campanya electoral s'esdevé només en un moment determinat, i és un moment excel·lent, perquè indica la identificació de cadascú amb la seva opció. Però és només un moment, perquè després tothom s'ha d'arromangar i posar-se al servei d'allò per a què les institucions han estat fetes.

I el nostre Parlament té l'honor de representar institucionalment el sentit democràtic del nostre poble. És per això que jo sempre procuro defensar el que significa el nostre Parlament. I el que més desitjo de la meua vida és que un dia tots els ciutadans de Catalunya se sentin orgullosos d'aquest Parlament, perquè quan això arribi voldrà dir que molts dels problemes ja els haurem desbrossat. I llavors haurem de caminar, però ja tindrem el camí desbrossat.

Ve't aquí els meus desitjos, senyor president, per a aquesta institució. Gràcies per haver-me escoltat.

La presentadora

Clou les intervencions el molt honorable senyor Ernest Benach i Pascual, president del Parlament.

El president

Molt honorable president de la Generalitat de Catalunya, molt honorables presidents Maragall, Barrera i Rigol, honorables consellers, il·lustres membres de la mesa del Parlament, senyores diputades, senyors diputats, autoritats, senyores i senyors, "Catalunya i la llibertat són la mateixa cosa". Quan vaig prendre possessió del càrrec aquesta legislatura vaig iniciar la meua intervenció amb aquesta frase de qui fou el primer president del Parlament de Catalunya, Lluís Companys.

De fet, la història de Catalunya és la d'un anhel de llibertats, i això ha ajudat a fer de la nostra terra un país solidari que sempre ha estat al costat de la defensa dels drets i les llibertats de les persones, cosa que no vol dir que deixem d'exigir els deures i les responsabilitats cíviques corresponents que tota societat necessita. I això és bo recordar-ho per als qui en nom de la llibertat individual pretenen negar determinats deures socials,

com els que hem establert democràticament amb relació al coneixement i l'ús de la nostra llengua. El nostre és un país acollidor amb els qui arriben de fora. Però també és un país que demana respecte per la seva identitat cultural i política.

Demanem respecte, i per això no deixarem d'exigir l'anul·lació de la farsa de judici que va patir el president Lluís Companys i Jover. Enguany es compleixen setanta anys de la seva execució, i aquest és un dels diversos motius que han inspirat l'acte d'homenatge d'avui.

El professor Culla, a qui aprofito per agrair la seva col·laboració en l'acte d'avui, ja ha glossat a bastament la figura del primer president. Però permetin-me que hi afegeixi alguns detalls, començant per una altra cita textual del president Companys que té una vigència que ens ha de fer reflexionar. Deia Companys: "Quan es discuteixi l'estatut tornaran a reproduir-se els debats i les paraules i els arguments de sempre quan s'ha debatut el problema català a les Corts, els mateixos que fa dotzenes d'anys combateren Pi i Margall, el vell concepte de la sobirania única i indivisible." El vell concepte de la sobirania única i indivisible de la nació espanyola, el mateix que per la seva reiteració ha definit la sentència del Tribunal Constitucional contra l'actual estatut.

Certament, com a país, cal mirar sempre endavant, no ens podem quedar ancorats en el passat. Però és que des de fa massa anys ens trobem el mateix obstacle que ens impedeix progressar. Només coneixent la història podem entendre amb prou perspectiva on som com a país, on volem anar i com arribar-hi, i també quins camins trobarem sempre tancats.

En homenatjar els presidents del Parlament era inevitable prestar una atenció especial al president Companys, tot i que va exercir poc temps el càrrec, una atenció especial perquè fou el primer, però sobretot perquè la seva mort en va fer un símbol de la història de Catalunya, ja que va morir en mans de la dictadura franquista, amb la col·laboració de l'exèrcit nazi, dos dels horrors més grans de l'Europa del segle XX, i perquè va ser assassinat perquè era el president democràtic del nostre país. L'extremeny Fernando Valera, que va ser cap del govern republicà a l'exili, ho va deixar escrit. El cito textualment: "Digámoslo claro: lo han asesinado por catalán. El odio del vencedor hubiera querido fusilar en su persona a Cataluña entera." La seva execució no pretenia ser només la d'una persona, sinó la de les institucions del país. Volien matar el que ell representava: un poble que havia pretès accedir a l'exercici de les seves llibertats individuals i col·lectives. No ho van aconseguir, com tampoc ho havia aconseguit Felip V conquerint Barcelona l'11 de setembre de 1714 i abolint les nostres institucions i prohibint la nostra llengua.

Han reprimit repetidament la nostra identitat i el nostre esperit de llibertat. Però aquí seguim. Aquest és el gran missatge de la diada. Aquí seguim, amb la nostra identitat cultural i política, amb el nostre esperit de llibertat absolutament intacte.

A Companys, com a president del Parlament el va succeir Joan Casanovas i Maristany. Va haver d'exercir el càrrec en una etapa molt difícil, plena de tensions amb els governs de la república. Fins i tot va haver de veure com el Parlament quedava suspès, tal com s'ha explicat, i es convertia en caserna militar. I ell, com altres membres del govern i del Parlament, van ser empresonats després que Companys proclamés de manera fallida l'estat català de la república federal espanyola l'octubre del 34. Tanmateix, Casanovas també és el president del Parlament educat, espai de diàleg i de debat que abans del cop franquista es va guanyar el sobrenom de "l'oasi català", en contraposició als insults i l'agressivitat que tenien lloc a les Corts.

Després vingué l'alçament militar contra la república i s'inicià la guerra civil, que culminà amb la dictadura del general Franco. I el Parlament es refugià fora del país.

Prenen el relleu de Casanovas els successius presidents a l'exili: Josep Irla i Bosch, Antoni Rovira i Virgili, Manuel Serra i Moret i Francesc Farreras i Duran. El seu paper a la història d'aquesta institució és crucial, ja que al llarg de tots aquells anys mantenen la reivindicació del Parlament com a institució legítima i representativa del poble català, una reivindicació que mereix el reconeixement i el profund agraïment de la Catalunya actual. Així, avui, aquí, de manera solemne, vull traslladar als familiars d'aquells presidents, que avui són entre nosaltres, aquest reconeixement. En nom de la institució els agraeixo la seva presència. I aprofito també per agrair la presència dels familiars dels presidents de l'actual període democràtic, presidents que mereixen també el més solemne reconeixement per l'exercici del seu càrrec.

Permetin-me que els expliqui una anècdota plena de significat. El darrer president a l'exili, el manresà Francesc Farreras i Duran, que vivia a Mèxic, va intentar tornar al país amb motiu del restabliment democràtic de la institució. Per motius de salut no ho va poder fer. El que sí que va fer és una carta, una carta en què ell renunciava al càrrec de president del Parlament a favor de qui hi resultés escollit després d'aquelles eleccions de l'any 1980. No sabia a quina persona l'adreçava, però sí que sabia que ho feia a un nou president del Parlament de Catalunya. I aquella carta va arribar al president Heribert Barrera. I ell, després, la va lliurar al president Miquel Coll i Alentorn, que la va lliurar al president Joaquim Xicoy i Bassegoda, que la va lliurar al president Joan Reventós. Del president Reventós va passar al president Joan Rigol, que me la va donar a mi, i jo la lliuraré, evidentment, a la persona que em succeeixi en el càrrec. Aquella carta ha esdevingut un testimoni simbòlic, una forma de recordar que aquest Parlament té la font de legitimitat en la democràcia republicana i que aquest fil de legitimitat va ser preservat, tot i les dificultats, pels president i els diputats a l'exili.

El traspàs d'aquella carta és una forma de copsar la història de la nostra nació, i també la història de la nostra institució. Catalunya no és una simple comunitat autònoma administrativa. No ho som per història, però sobretot perquè tenim consciència de la nostra identitat política, perquè tenim voluntat de ser i d'exercir com a nació. I el Parlament, des del 1980, ha actuat amb consciència d'aquesta realitat nacional pròpia.

Encara més significatiu és que la primera llei del Parlament en aquesta nova etapa democràtica fos la que declarava la diada com a festa nacional de Catalunya, una festa que la societat catalana havia adoptat i que els representants del poble simplement van institucionalitzar. Deia al principi que Catalunya i la llibertat són la mateixa cosa, i de fet la diada és una festa de la llibertat. Amb la diada homenatgem els qui van lluitar per la llibertat, mostrem el nostre rebuig a l'opressió, reivindiquem la nostra llibertat com a nació.

Aquests trenta anys de Parlament també es caracteritzen pel fet que tots els presidents hem exercit el càrrec amb un total respecte i sentit institucional, amb disposició per recollir el millor de qui ens precedia i intentar fer la nostra contribució a la institució i al país.

Personalment els he de confessar que quan vaig ser elegit per al càrrec em sentia tan orgullós com aclaparat de responsabilitat pel fet de succeir tots els qui havien mantingut en tan elevada estima la figura de president del Parlament, des de Companys i el seu pes en la història del nostre país fins a Joan Rigol, de qui tant havia après els anys que vaig formar part de la mesa del Parlament, passant per Heribert Barrera, que havia estat president històric del meu partit. Són moltes, les aportacions dels presidents d'aquesta etapa democràtica.

Al president Barrera li va tocar segurament el més difícil: obrir el camí de tots el qui l'hem seguit, engegar la institució en aquest període, un període il·lusionant, certament, però ple de dificultats.

El president Coll i Alentorn, el senyor Coll, ens va llegir el seu somni raonable de Catalunya i ens va ensenyar que cal anar fent cada dia el que pertoca per anar-nos acostant als nostres objectius, conscients que aquests objectius no són ni per demà ni per demà passat però encarant cada dia amb afany. Va donar exemple de la constància en l'esforç al servei del país.

El president Xicoy va assumir l'herència dels anteriors i va donar exemple de fermesa, lucidesa i honestetat intel·lectual, virtuts des de les quals va cercar de manera permanent el consens en aquesta casa en tots els temes que arribaven a la mesa.

El president Reventós, un dels principals artífexs de la unitat del socialisme català, el constructor de ponts de diàleg, ens va llegir nombrosos exemples d'un valor que cal

reivindicar: la generositat política. I va ser ell el president que va aconseguir que aquest edifici, aquest edifici històric, aquest palau històric, fos propietat del Parlament.

I el president Rigol, amb el seu esperit humanista de què avui hem tingut un altre exemple. Exemple de rigor i de concòrdia, va aportar vitalitat i decisió per posar les bases dels grans canvis que hem tingut l'oportunitat de desenvolupar, com l'adequació i l'ampliació dels espais d'aquest palau o el mateix Canal Parlament.

A la responsabilitat de succeir tots aquests referents polítics, tots aquests mestres, hi vaig respondre oferint tota la meua dedicació, il·lusió i capacitat de treball. I, sincerament, més enllà de valoracions futures sobre el que hagi pogut aportar, estic satisfet d'haver fet tot el possible per estar a l'alçada dels presidents que m'han precedit, als qui avui tenim l'honor de retre aquest homenatge.

Per diferents motius, la vida política del nostre país viu moments difícils. Pateix una crisi de confiança per part de la ciutadania, però crec que no m'equivoco quan dic que la gran majoria de les ciutadanes i els ciutadans de Catalunya valoren positivament aquesta institució. I crec que gran part d'aquesta valoració positiva es deu a l'exercici del càrrec dels presidents a qui avui hem rendit homenatge, acompanyats de les seves respectives mesos. També penso que una part d'aquest prestigi es deu al respecte que totes i tots els diputats han mantingut per la institució. Només un detall, però també significatiu: a diferència d'altres cambres legislatives, el comportament en aquesta cambra dels representants electes del nostre poble sempre ha estat impecable, i no sempre s'ha valorat aquest fet com caldria. Tant de bo que sapiguem conservar aquest tresor.

M'agradaria que aquest comportament respectuós es traslladés al conjunt de la política catalana, que es mantingués entre tots els partits sense excepció. Ens esperen setmanes intenses de tensió preelectoral, i és necessari que la política no es basi en un joc continu de desqualificacions. Es pot criticar, és clar que sí. S'ha de criticar. Però des del respecte per persones i institucions. Hem de tenir molt clar que el país necessita escoltar les nostres propostes per millorar Catalunya i per sortir de la crisi. Tot el que no sigui això només agreujarà la fractura entre polítics i ciutadania. Tenim molt a debatre, tenim molt a proposar, tenim també moltes coses a criticar. Hi insisteixo: no ens podem permetre el luxe de perdre'ns ni en picabaralles personals ni en polèmiques absurdes. Els candidats a representar el poble de Catalunya han d'estar a l'alçada, han de ser dignes de representar-lo. Són temps de política, de política constructiva, neta, honesta, sense ambigüitats que desorientin la ciutadania; temps de política en majúscules, precisament la més difícil de totes.

Per acabar, si m'ho permeten, una darrera reflexió, i aquesta en clau de futur, tot i que lligada a tot el que he expressat. Aquests trenta anys l'autogovern català s'ha

desenvolupat en el que en podríem dir una realitat alternativa al poder centralista de l'estat. Hem anat fent camí estirant de l'ambigüitat de la constitució i les oportunitats polítiques que sorgien a les corts de l'estat. Amb els anys, aquell camí s'ha anat fent més estret, cada cop més estret, fins que ha quedat tancat i barrat per la sentència del Tribunal Constitucional amb relació a l'estatut. Tot i la descentralització administrativa, Espanya s'estructura sobre el concepte de la nació única.

D'altra banda, les crisis del nostre temps han posat de manifest la poca capacitat per articular respostes amb el nivell d'autogovern que ens permet el fet de ser una comunitat autònoma de règim comú, encara menys quan no ens podem desfer del llast del dèficit fiscal, un llast que, per cert, no té equivalent en tot Europa. Si volem defensar els interessos, els drets, el benestar i les llibertats de les catalanes i els catalans en aquest món globalitzat on els grans estats centralitzats cada cop es mostren més ineficaços, ens cal anar més enllà d'on som ara, més enllà d'on ens permet la sentència del Constitucional.

De fet, així ho demana la nostra societat, que va sortir al carrer de forma massiva el passat 10 de juliol per expressar la seva indignació. Aquesta societat exigeix dignitat i demana sortides. Per tant, després de trenta anys s'obre una nova etapa, una etapa de grans decisions, i això significa que s'ha acabat l'etapa de les ambigüitats. L'ambigüitat impedeix resoldre els conflictes, retarda les solucions. En aquesta nova etapa cal decidir. Cal decidir per on seguim en el camí del nostre autogovern, i aquesta decisió correspon a la ciutadania de Catalunya. És ella qui democràticament ha d'encaminar-se cap a una direcció o una altra.

I el primer pas d'aquest camí, d'aquest nou camí, són les eleccions del proper 28 de novembre, les eleccions al Parlament de Catalunya, eleccions en què s'hauran d'escollir les cent trenta-cinc persones que representaran políticament les catalanes i els catalans la propera legislatura. Serà el primer pas, però no pas l'últim. Som al principi d'un procés de decisions, un procés que ha de ser democràtic i clar, sense més ambigüitats, un procés basat en les decisions lliures d'una ciutadania lliure. No podia ser d'una altra manera, perquè "Catalunya i la llibertat són la mateixa cosa".

Moltes gràcies a totes i a tots els presents per participar en aquest homenatge als qui han estat presidents del Parlament de Catalunya des de Lluís Companys i Jover.

Molt bona diada.

La presentadora

Per acabar l'acte, el Cor de Cambra del Conservatori del Liceu interpretarà 'Els segadors', himne nacional de Catalunya.

Ernest Benach i Pascual
President

